

AZƏRBAYCANDA QEYRİ-NEFT SƏNAYESİNDƏ İNVESTİSİYA FƏALİYYƏTİNİN MÖVCUD VƏZİYYƏTİ

UOT 330.322.3

DOI: <https://doi.org/10.30546/3006-0346.2025.1.85.0148>

GÜNAY İSGƏNDƏROVA

UNEC, doktorant

E-mail: ibrahimligunay03@gmail.com

Əsas hissə

Qlobal dünyada dövlətlər o qədər sürətlə və dinamik inkişaf edir ki, artıq hər bir dövlətin gələcəyə yönəlmiş düşünülmüş strategiyası var. Son illərə nəzər salsaq ölkəmizin sosial-iqtisadi həyatındakı irimiqyaslı kəmiyyət və keyfiyyət dəyişiklikləri dövlətimizin də bu inkişafdan və dinamikadan geri qalmadığını müşahidə edirik. Ölkəmiz dünya ölkələrinə nümunə olacaq bir şəkildə öz iqtisadi inkişaf modelini davam etdirir. Sahibkarlara iqtisadi dəstəyin verilməsi, təbii sərvətlərdən və regionların potensialından səmərəli istifadə, qeyri-neft sektorunun inkişafı, investisiyalar üçün əlverişli mühitin yaradılması, rəqabətə davamlı məhsulların istehsalının inkişaf etdirilməsi iqtisadiyyatın yüksələn xətlə inkişafını təmin etmişdir. Azərbaycanın qeyri-neft sektorunun, həmçinin qeyri-neft sənayesinin inkişafı beynəlxalq reyting agentlikləri tərəfindən də yüksək qiymətləndirilir. UNCTAD-ın yaydığı hesabatda 2023-cü ildə Azərbaycanda ÜDM-nin 0,6% artaraq 76284 mln dollar olduğu qeyd edilib. Bu rəqəm 2015-ci ildə 53076 mln dollar idi. Həmçinin hesabatda qeyd edilib ki, 2022-ci ildə ümumi daxili məhsul (ÜDM) müxtəlif istehlak xərcləri əhali (ev təsərrüfatları) istehlakı (household consumption) üzrə 43,4 %, dövlətin yekun istehlak xərcləri (general government final consumption expenditure) 10,9%, ümumi kapitalın formalaşması (Gross Capital Formation) 12,6%, ixrac (export) 60,1%, idxal (imports) 27,0% təşkil etmişdir. 2023-cü ildə birbaşa xarici investisiyaların axını 252,84 mln dollar təşkil etmişdir [1].

Cədvəl 1. Neft-qaz və qeyri neft-qaz sektorlarında ümumi daxili məhsul istehsalı

	2024 yanvar-iyul	2024-cü ilin yanvar-iyul avları əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən, müqavissəli qiymətlərlə, faizlə
Ümumi Daxili Məhsul	70544,0	104,5
o cümlədən: neft-qaz sektoru	24609,0	101,2
qeyri neft-qaz sektoru	45935,0	106,7

Mənbə: Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsi.

Statistika Komitəsinin yaydığı hesabatdan da göründüyü kimi, qeyri-neft sektorunun ÜDM-dəki payı neft sektorundan 2 dəfə çox olmuşdur.

Neft və qaz sənayesi Azərbaycanın iqtisadiyyatı və inkişafında mühüm rol oynayır. Əslində, Yanacaq-Energetika Kompleksi (YEK) ilə birlikdə bu sənaye ölkənin iqtisadiyyatını irəlilədən əsas qüvvə hesab olunur. Neft-qaz sənayesi hələ də milli iqtisadiyyatın əsas göstəricisi və vəziyyətini əks etdirən barometr rolunu oynamağa davam edir. Lakin neft və qazın məhdud təbii resurslar olması və onların qiymətlərindəki kəskin dəyişikliklər iqtisadi inkişaf üçün ciddi təhlükələr yaradır. Sürətlə dəyişən və rəqabətli qlobal mühitdə ölkə iqtisadiyyatını neft və qazdan asılılıqdan azad etmək vacibdir. Bu səbəbdən, qeyri-neft sektorunun inkişafı dövlətin əsas prioritetlərindən biri kimi müəyyən edilmişdir.

Neft və qaz sənayesindən başqa bütün iqtisadiyyat sahələri qeyri-neft sektoruna aiddir. Buraya nəqliyyat, xidmətlər, turizm, kənd təsərrüfatı və sənaye kimi sahələr daxildir. Başqa sözlə desək, qeyri-neft sektoru milli iqtisadiyyatın inkişafını təmin edən bütün sahələri əhatə edir. Qeyri-neft sənayesi qeyri-neft sektorunun bir hissəsidir və əsasən emal və istehsal ilə məşğul olan sahələri əhatə edir.

Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsinin hesabatında qeyd edilir ki, 2023-cü ildə 4691 sənaye müəssisəsi fəaliyyət göstərmiş ki, 99,27%-si qeyri-neft sənayesinin payına düşüb. Həmin müəssisələrin 4657-si, yəni və onun 2754-ü makro, 1017-si kiçik, 920-si isə orta və iri ölçülü müəssisələrdir.

Cədvəl 2. Fəaliyyət göstərən sənaye müəssisələrinin iqtisadi fəaliyyət növlərinə və sayına görə qruplaşdırılması, vahid

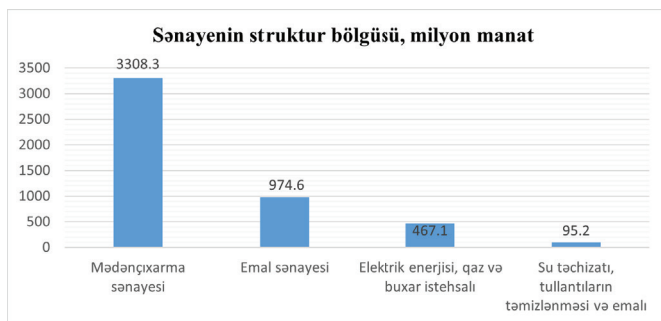
Göstəricilər	2020	2021	2022	2023
	Cəmi	Cəmi	Cəmi	Cəmi
Bütün sənaye	3389	3689	4095	4691
Mədənçixarma sənayesi	337	351	367	400
Emal sənayesi	2515	2777	3130	3660
Elektrik enerjisi, qaz və buxar istehsalı, bölüşdürülməsi və təchizatı	249	259	273	277
Su təchizatı, tullantıların təmizlənməsi və emalı	288	302	325	354

Mənbə: Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatlarına əsasən müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Cədvəldən görüldüyü kimi sənaye müəssisələrinin sayı illər üzrə artım göstərmişdir ki, bu da dövlətin bu sahədə apardığı islahatlar, atdığı addımlar və qəbul etdiyi inkişaf proqramları əsasında baş vermişdir.

2024-cü ilin yanvar-iyul ayları ərzində ölkədə fəaliyyət göstərən müəssisələr, təşkilatlar və fərdi sahibkarlar tərəfindən 70,5 milyard manatlıq ümumi daxili məhsul istehsal olunmuşdur ki, bu da 2023-cü ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 4,5 faiz çoxdur. Həmin dövrdə sənaye müəssisələri və bu sahədə çalışan fərdi sahibkarlar tərəfindən 37,3 milyard manatlıq sənaye məhsulu istehsal edilmişdir. Müqayisə üçün neft-qaz sektorunda məhsul istehsalı 1,1 faiz, qeyri-neft-qaz sektorunda isə 8,0 faiz artım müşahidə olunmuşdur. Sənaye məhsulunun 65,0 faizi mədənçıxarma sektorunda, 29,3 faizi emal sənayesində, 4,8 faizi elektrik enerjisi, qaz və buxarın istehsalı, paylanması və təchizatı sektorunda, 0,9 faizi isə su təchizatı, tullantıların təmizlənməsi və emalı sektorunda istehsal edilmişdir. Qeyri-dövlət sektorunun sənayedəki payı 81,6 faizə çatmışdır. Ümumi istehsalın 89,8 faizi sənaye məhsullarının istehsalından, 10,2 faizi isə sənaye xarakterli xidmətlərin göstərilməsindən əldə olunmuşdur [2].

Qrafik 1.

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi, 2024-cü il yanvar-sentyabr ayları üzrə Azərbaycanda sənaye sahəsi

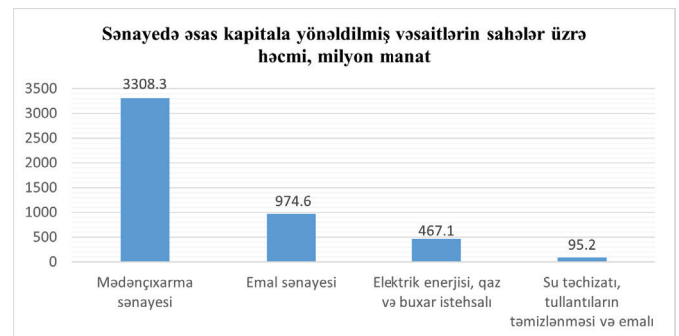
Qrafikdə Azərbaycanda sənayenin struktur bölgüsü göstərilmişdir. Görüldüyü kimi mədənçıxarma sənayesi əsas üstünlük təşkil edir.

Qeyri-neft sənayesinin inkişafı müxtəlif daxili və xarici iqtisadi amillərlə sıx bağlıdır. Daxili amillər

arasında infrastrukturun inkişaf səviyyəsi, hüquqi və tənzimləyici mühitin keyfiyyəti, maliyyə resurslarına çıxış imkanları, kadr potensialı və təhsilin səviyyəsi, daxili bazarın tələbi, eləcə də texnologiya və innovasiya mühüm rol oynayır. Xarici amillərə isə xarici ticarət və ixrac perspektivləri, qlobal iqtisadi vəziyyət, beynəlxalq investisiya axını, regional əməkdaşlıq və inteqrasiya, həmçinin texnoloji inkişaf və rəqabət mühiti daxildir. Burada xüsusilə investisiyaların əhəmiyyətini vurğulamaq lazımdır. Investisiyalar yeni müəssisələrin yaradılmasında (zavod və fabriklərin tikilməsi ilə istehsal gücünün artırılması), mövcud infrastrukturun modernləşdirilməsində (istehsal müəssisələrinin yenilənməsi və müasir texnologiyalarla təmin olunması), məşğulluğun artırılmasında (yeni iş yerlərinin açılması və peşəkar işçi qüvvəsinin inkişaf etdirilməsi) mühüm rol oynayır. Bundan əlavə, investisiyalar qeyri-neft sənayesində texnologiya və innovasiyaların tətbiqini sürətləndirərək, müəssisələrin rəqabətqabiliyyətini artırır və daha keyfiyyətli məhsulların istehsalını təmin edir.

2024-cü ilin yanvar-iyul aylarında əsas kapitalla qoyulmuş investisiyaların ümumi məbləği 9438,7 milyon manat təşkil edib ki, bu da əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 2,0 faiz artım nümayiş etdirir. Neft-qaz sektoruna yatırılan investisiyalar 0,4 faiz, qeyri-neft-qaz sektoruna isə 2,9 faiz artıb. İstifadə edilən investisiyaların 4914,8 milyon manatı (52,1 faiz) məhsul istehsalı sahələrinə, 3404,4 milyon manatı (36,1 faiz) xidmət sahələrinə, 1119,5 milyon manatı (11,8 faiz) isə yaşayış binalarının inşasına yönəldilmişdir. Əsas kapitalla yönəldilən investisiyaların böyük əksəriyyəti – 7728,6 milyon manat (81,9 faiz) daxili investisiyalardır.[2]

Qrafik 2.

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyinin tərtib etdiyi 2024-cü il yanvar-sentyabr

ayları üzrə Azərbaycanda Sənaye sahəsi üzrə statistik göstəricilərinə əsasən tərtib edilmişdir.

Dövlətimiz qeyri-neft sektoruna investisiyaların cəlb edilməsi üçün müxtəlif təşviqədar tədbirlər görür: vergi güzəştləri və fiskal təşviqlər, investisiya təşviqi proqramları, sərbəst iqtisadi zonaların yaradılması və s.

Qeyri-neft emalı sənayesini genişləndirmək məqsədilə dövlət investisiya strategiyasının əsas istiqamətlərindən biri iqtisadi bölgələrdə sənaye şəhərciyi infrastrukturunun yaradılmasıdır. Bu çərçivədə, hər bir iqtisadi bölgənin potensialı nəzərə alınaraq sənaye şəhərcikləri və xüsusi iqtisadi zonalar qurulmuşdur. Qeyri-neft sənayesinin inkişaf etdirilməsi istiqamətində həyata keçirilən strategiyalar çərçivəsində 8 sənaye parkı, 3 sənaye məhəlləsi və 2 aqropark yaradılmışdır. 2024-cü ilin yanvar-sentyabr ayları ərzində İqtisadi Zonaların İnkişafı Agentliyinin idarə etdiyi sənaye zonalarına 223 milyon manatlıq investisiya qoyulmuşdur. 2013-cü ildən bu yana, ümumilikdə 7,88 milyard manatlıq investisiya cəlb edilərək, 156 sahibkarlıq subyektinə sənaye zonalarında rezident statusu verilmişdir. Sahibkarlar bu zonalara 6,8 milyard manatdan çox investisiya yatırmış və 10,5 min daimi iş yeri yaratmışlar. 2024-cü ilin yanvar-oktyabr aylarında isə Azərbaycanın sənaye zonalarında 27 yeni sahibkarlıq subyektinə rezidentlik verilmişdir. Bunlardan 13-ü Ağdam Sənaye Parkında, 6-sı "Araz Vadisi İqtisadi Zonası" Sənaye Parkında, 2-si Sumqayıt Kimya Sənaye Parkında, 1-i Pirallahı Sənaye Parkında, 1-i Hacıqabul Sənaye Parkında, 2-si Masallı Sənaye Məhəlləsində, 2-si isə Sabirabad Sənaye Məhəlləsində qeydiyyata alınmışdır. Bu müddət ərzində ümumilikdə 7 milyard 820 milyon manatdan çox investisiya qoyulmuş və 129 sahibkarlıq subyektinə sənaye zonalarında rezident statusu verilmişdir.

Sənaye parklarının rezidentlərinə tətbiq olunan idxal ƏDV və gömrük güzəştləri sayəsində bu rezidentlər 501 milyon manatdan çox vəsaitə qənaət etmişdir. İqtisadiyyat Nazirliyinin təbəçiliyindəki İqtisadi Zonaların İnkişafı Agentliyinin idarə etdiyi 9 sənaye parkının rezidentləri isə bu parkların istehsal gücünü artırmaq məqsədilə artıq 6,7 milyard manatdan çox investisiya qoymuşlar. Nəticədə 10500-dən çox yeni iş yeri yaradılmışdır. Həmçinin, mövcud

layihələr üzrə növbəti mərhələdə sənaye zonalarına əlavə 1 milyard manatdan çox investisiya yatırılması və 9400-dən çox yeni iş yeri açılması planlaşdırılır. 2013-cü ildən etibarən sənaye zonalarına ümumilikdə 7,88 milyard manatlıq investisiya yatırılaraq 157 sahibkarlıq subyektinə rezident statusu verilmişdir [3].

Ümumi mənzərəyə nəzər saldıqda görürük ki, Azərbaycan iqtisadiyyatına, xüsusilə qeyri-neft sənayesinə investisiya yatırmaq istəyən sahibkarların qarşısında müəyyən maneələr mövcuddur. Bu maneələr bir sıra daxili və xarici amillərdən qaynaqlanır. Əsas səbəblər kimi aşağıdakıları qeyd edə bilərik:

- İnfrastruktur çatışmazlığı, regionlarda infrastrukturun zəif inkişafı, sənaye parklarının və məhəllələrinin tam işlək vəziyyətdə olmaması (bəzi sənaye parklarında xidmət və texniki dəstəyin məhdu olması rezidentlərin fəaliyyəti üçün maneə yaradır);
- Bürokratik əngəllər, hüquq sistemində inamsızlıq, vergi və gömrük prosedurlarının sadəlik və şəffaflıq baxımından təkmilləşdirilməsi;
- Bank kreditlərinin əlçatmazlığı (faiz dərəcəsinin yüksək olması);
- Müasir texnologiyaların çatışmazlığı, rəqəmsallaşmanın aşağı səviyyəsi;
- Daxili bazarın kiçik olması investorları daha çox iri bazarlara çıxmağa yönləndirir;
- Qlobal iqtisadi çətinliklər (müharibə, pandemiya və s.)

Azərbaycanın investisiya mühitinin inkişaf etdirilməsi və biznes fəaliyyəti üçün əlverişli şəraitin yaradılması məqsədilə Prezidentin 21 dekabr 2015-ci il tarixli "Lisenzialaşdırma sahəsində bəzi tədbirlər haqqında" fərmanı ilə lisenziya tələb olunan fəaliyyət növlərinin sayı 59-dan 37-yə endirilmişdir. Ölkədə rəqəmsal transformasiya çərçivəsində xarici investorlar üçün biznes fəaliyyətinin elektronlaşdırılması və sadələşdirilməsi təmin edilmişdir. Aparılan islahatlardan biri də kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinə yönəlib; bu sahibkarlar 7 il müddətinə mənəfət, torpaq və əmlak vergilərindən azad olunurlar. Vergi güzəştləri kənd təsərrüfatı sektorunu da əhatə edir: 22 noyabr 2013-cü il tarixli 824 nömrəli qanunla Vergi Məcəlləsinə edilən dəyişikliklərə əsasən, 1 yanvar 2014-cü ildən başlayaraq, torpaq vergisi istisna olmaqla digər vergilərdən 5 il müddə-

tinə azadolma tətbiq edilir. Eyni zamanda, investorlar üçün nəzərdə tutulan güzəştlər sənaye parklarının rezidentlərinə də şamil edilir. Bu sənaye parklarında qeydiyyatdan keçən rezidentlər dövlət tərəfindən təmin olunan ümumi infrastruktur və kommunal xidmətlərdən yararlanma imkanı əldə edirlər. Rezidentlər üçün gəlir və əmlak vergisindən, ƏDV və idxal rüsumlarından 10 il müddətinə azadolma, həmçinin aşağı icarə haqqı tətbiqi nəzərdə tutulmuşdur.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında, Azərbaycanda son illərdə qeyri-neft sektorunun inkişafına, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinin şaxələndirilməsinə və ixrac potensialının gücləndirilməsinə böyük diqqət yetirilib. Bununla yanaşı, xarici sərmayənin cəlb edilməsi və biznes mühitinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə bir çox mühüm layihələr həyata keçirilib. Bu addımlar ölkəmizə xarici investisiyalar üçün əlverişli bir mühit yaradıb. 2023-cü ildə "Financial Times" qrupunun "FDI Intelligence" nəşri tərəfindən açıqlanan birbaşa xarici investisiyalarla bağlı TOP 100 şəhər reytingində Bakı 3-cü yerə yüksəlib. Bu nəşrə görə, ötən ildə Azərbaycana qoyulan xarici investisiyaların həcmi, 2017-ci ildən bəri həyata keçirilmiş ən böyük layihələrdən biridir.

Bakıda, İqtisadiyyat Nazirliyinin tabeliyində fəaliyyət göstərən "Azərbaycan İnvestisiya Şirkəti" ASC (AİŞ) ilə Macarıstanın "Hell Group" şirkəti arasında Birgə İştirak Müqaviləsi imzalanıb. Müqaviləyə əsasən, Ələt Azad İqtisadi Zonasında illik 700 milyon ədəd alüminium içki qutusu istehsal edəcək yeni bir zavodun tikilməsi planlaşdırılır. İstehsal olunacaq məhsullar yalnız daxili tələbatı qarşılamaqla yanaşı, həm də Mərkəzi Asiya ölkələrinə ixrac ediləcək. Layihə çərçivəsində 300-dən çox iş yerinin açılması gözlənilir. Layihənin ümumi investisiya dəyəri isə 211 milyon ABŞ dollarıdır.

2023-cü ildə isə, Sumqayıt Kimya Sənaye Parkında Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə "Azərbaycan Vanhong Ceramics Co" MMC-nin keramik plitələr istehsal edən müəssisəsi istifadəyə verilib. 100% Çin kapitallı bu müəssisəyə 50 milyon ABŞ dolları investisiya qoyulmuş və nəticədə 500-ə yaxın yeni iş yeri yaradılmışdır.

Bundan əlavə, Sumqayıt Kimya Sənaye Parkında Çinin "BYD Company Limited" şirkəti ilə əməkdaşlıq çərçivəsində elektrik mühərrikli avtobusların istehsalı layihəsi də həyata keçiriləcək. Bu layihədə

AİŞ tərəfdaş olaraq iştirak edəcək. BYD şirkəti ilkin mərhələdə 34 milyon ABŞ dolları, sonradan isə əlavə investisiya layihələri üçün 60 milyon ABŞ dolları sərmayə yatırmağı planlaşdırır. Layihə çərçivəsində 800 yeni iş yerinin yaradılması gözlənilir. 2023-cü ildə, Azərbaycan İnvestisiya Şirkəti (AİŞ) və Türkiyənin "Gen İlaç ve Sağlık Ürünleri Sanayi ve Ticaret A.Ş" şirkəti arasında imzalanan Birgə İştirak Müqaviləsinə əsasən, Pirallahı Sənaye Parkında "Gen Pharma Caucasus Manufacturing Operations" MMC-nin dərman istehsalı zavodunun təməli qoyulub. Layihənin ümumi investisiya həcmi 35 milyon dollar təşkil edir. Bundan əlavə, İsrailin "BioPharmax" şirkəti ilə Ələt Azad İqtisadi Zonasında, dəyəri 45 milyon avro olan əcazılıq müəssisəsinin tikintisinə başlanılıb. AİŞ-in iştirakı ilə Türkiyənin "Demirören" şirkəti ilə regionlarda kiçik su elektrik stansiyalarının bərpası və istismarı üzrə 15 milyon ABŞ dolları məbləğində investisiya yatırılması planlaşdırılır. İsrail şirkəti ilə damazlıq yumurta istehsalı üzrə 20 milyon manatlıq investisiya qoyulması da nəzərdə tutulur. Həmçinin, dövlət-özəl tərəfdaşlığı çərçivəsində dəniz suyunun duzsuzlaşdırılması yolu ilə içməli su istehsalı üzrə pilot layihəsinin həyata keçirilməsi üzrə işlər davam edir.

Azərbaycan Prezidenti daim xarici şirkətləri ölkəyə dəvət edir və onların biznes fəaliyyətlərinə şəxsən təminat verdiyini vurğulayır. 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra işğaldan azad olunan ərazilərdə bərpa və yenidənqurma işlərinə başlanılıb. Bu işlərin əsasını nəqliyyat və kommunikasiya əlaqələrinin bərpası və bu əlaqələrin ən müasir tələblərə uyğun şəkildə qurulması təşkil edir. Eyni zamanda, yeni yaşayış yerlərinin inşası da bu prosesin mühüm hissəsidir. Dövlət investisiyaları ilə yanaşı, yerli və xarici sərmayələrin cəlb edilməsi, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə iqtisadi və sosial infrastrukturun yenidən qurulması, həmçinin əhəlinin məşğulluğunun təmin edilməsi məqsədilə aparılan işlər prioritet olaraq həyata keçirilir. 2021-ci il dekabrın 10-da Prezident İlham Əliyev "İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsi ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında" Sərəncam imzalayıb. Bu sərəncama əsasən, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə özəl sektorun təşviq edilməsi, investisiya təşviq mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi hədəflənib. Sərəncamın məqsədi, bu ərazilərdə iqtisadi

sadi canlanmanı sürətləndirmək və investisiyaların cəlb edilməsini artırmaqdır. Eyni zamanda, müasir və effektiv istehsal, ticarət və xidmət infrastrukturunun yaradılması, innovativ texnologiyaların tətbiqi, sənaye potensialının inkişaf etdirilməsi və sahibkarlıq mühitinin yaxşılaşdırılması üçün əlverişli şəraitin formalaşdırılması nəzərdə tutulur [4].

Yekun

Azərbaycanın qeyri-neft sənayesində investisiya fəaliyyətinin inkişafı, ölkə iqtisadiyyatının şaxələndirilməsi və dayanıqlı infrastrukturun yaradılması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Son illərdə qeyri-neft sektoruna yönəldilən investisiyalar, həm daxili, həm də xarici investorların marağını cəlb etməklə, iqtisadiyyatın inkişafını dəstəkləyən mühüm amillərdən birinə çevrilmişdir. Dövlət tərəfindən həyata keçirilən təşviq mexanizmləri, vergi güzəştləri və regional inkişaf proqramları, biznes mühitinin yaxşılaşdırılması və investorların cəlb edilməsi istiqamətində müsbət nəticələr doğurmuşdur. Lakin, investisiya mühitində hələ də bəzi çətinliklər mövcuddur, xüsusən infrastruktur məsələləri və maliyyə resurslarına çıxışda bəzi maneələr var. Bu maneələrdən biri də yerli məmurların sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmasıdır. Bu, investisiya cəlb edilməsini aşağı salır. Fikrimizcə, bu qadağan olunmalıdır. Belə ki, yerli məmur sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan zaman öz vəzifəsindən sui-istifadə edir və digər sahibkarları bazarda sıxışdırır, nəticədə bazarda sahibkarlar arasında rəqabət mühtiti yaranmır. Belə olan halda isə iqtisadiyyata investisiya qoyuluşunda azalma baş verir. Təklif edirəm ki, yerli məmurlar sahibkarlıq fəaliyyətindən kənarlaşdırılsın.

Ölkələrin iqtisadi inkişafı və sağlam cəmiyyət üçün təhlükə yaradan ən dağıdıcı quvvələrdən biri – korrupsiyadır. Müvafiq qanunvericilik aktlarını qəbul etməklə həm korrupsiyanı təqib edən, həm də hökumət səlahiyyətlərindən ixtiyari və qeyri-qanuni istifadə edilməsinə nəzarət edən qurum kimi fəaliyyət göstərəcək müstəqil təsisatlar yaratmaqla ölkələr korrupsiyanın qarşısını ala bilər.

Bu çətinliklərə baxmayaraq, qeyri-neft sənayesindəki investisiya fəaliyyətinin gələcəkdə daha da artacağı və sektoral şaxələndirmənin təmin edilməsi məqsədilə əlavə tədbirlərin görülməsi gözlənilir.

Gələcəkdə bu sahəyə daha çox diqqət ayrılmalı, innovasiyaların tətbiqi və rəqabət qabiliyyətinin artırılması üçün müvafiq addımlar atılmalıdır. Bu yolla, qeyri-neft sənayesi ölkə iqtisadiyyatının əsas dayaq sütunlarından birinə çevriləcəkdir.

Açar sözlər: *investisiya, qeyri-neft sənayesi, ÜDM, iqtisadi, hüquqi.*

Ədəbiyyat siyahısı:

1. <https://unctadstat.unctad.org/CountryProfile/GeneralProfile/en-GB/031/index.html>
2. *Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi- Sosial, İqtisadi İnkişaf (doklad_2024-07 səh 7).*
3. <https://fed.az>
4. <https://respublika-news.az/az/news/17148074>
5. *İbad Abbasov, Tərbiz Əliyev- Qeyri-Neft Sənayesinin İqtisadiyyatı*
6. <https://www.stat.gov.az/source/industry/>
7. *Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyinin tərtib etdiyi 2024-cü il yanvar-sentyabr ayları üzrə Azərbaycanda Sənaye sahəsi.*

G.R.Isgandarova

PhD student, UNEC

ibrahimligunay03@gmail.com

Current state of investment activities in the non-oil sector SUMMARY

This article analyzes the current state of investment activity in Azerbaijan's non-oil sector and its development prospects. It examines the strategic steps taken in recent years to develop the non-oil sector and measures to attract foreign investments. The article also discusses the key factors driving investment in the non-oil sector, as well as the challenges faced by this sector, including legal, economic, and structural difficulties. Furthermore, it highlights the tax incentives, investment promotion mechanisms, and regional development programs as key tools for improving the business environment in the non-oil sector. The article concludes with recommendations for the future development of investment activity in the non-oil sector.

Keywords: *investment, non-oil sector, GDP (Gross Domestic Product), economic, legal.*

Гюнай Искендерова
Докторант, UNEC
ibrahimligunay03@gmail.com

**Текущее состояние инвестиционной
деятельности в несырьевом секторе**
РЕЗЮМЕ

Эта статья анализирует текущее состояние инвестиционной деятельности в несырьевом секторе экономики Азербайджана и перспективы его развития. В статье рассматриваются стратегические шаги, предпринятые в последние годы для развития несырьевого сектора, а также меры, направленные на привлечение иностранных инвестиций. В статье также обсуждаются основные факторы инвестирования в несырьевой сектор, а также трудности, с которыми сталкивается эта отрасль, включая юридические, экономические и структурные проблемы. Кроме того, рассматриваются налоговые льготы, механизмы стимулирования инвестиций и региональные программы развития как основные инструменты для улучшения делового климата в несырьевом секторе. В заключении статьи представлены рекомендации для дальнейшего развития инвестиционной деятельности в несырьевом секторе.

Ключевые слова: *инвестиции, несырьевой сектор, ВВП (Валовой внутренний продукт), экономический, юридический.*